

Examination of Football Fanaticism Levels of High School Students

Hacı Yıldız

Hacı Fehime Güleç Secondary School, Gaziantep

Mahmut Açak

Inonu University Faculty of Sport Science, Malatya

Abstract

The aim of this study is to determine the football fanaticism levels of students. The research sample includes a total of 1618 students at state schools in 2017-2018 education year in Gaziantep, of whom 669 study at Anatolian High School, 301 study at Vocational High School, 393 study at Science High Schools, 255 students at Anatolian Imam Hatip High school, consisting of 851 males and 767 females. In this study, the "Football supporter fanaticism scale" (FTFÖ) consisting of 13 items was used. The data obtained in the data analysis process were quantitatively analyzed with the help of the SPSS program. A statistically significant difference has been found among advocacy attitudes in the dimensions of being violence motivated, institutional affiliation and total scores according to the variable of school type as in the same way as those attitudes observed according to the variables of teams supported, sponsored products favoured, income level, licensed products and team-monitoring. Besides, 2.5 percent of total participant have been observed to be fanatics well as 13.8 percent to be team supporter and 83.7 percent to be football lover.

Keywords: football, fanaticism, Supporter, high school students,

Inönü University
Journal of the Faculty of Education
Vol 19, No 3, 2018
pp. 738-748
DOI: 10.17679/inuefd.454735

Received : 20.08.2018
Accepted : 03.01.2019

Suggested Citation

Yıldız, H., & Açak, M. (2018). Examination of football fanaticism levels of high school students, *Inönü University Journal of the Faculty of Education*, 19(3), 738-748. DOI: 10.17679/inuefd.454735

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Football is accepted as the most exciting play and an inseparable part for most people while football has different meanings apart from play and hobby for the other people (Aydin 2008). The most important supporting factor of football industry is the fact of being a fan. Supporter is a city rituel that happens basically with the attendance of people who set their heart on team (Eker 2010). Someone who depends on his team, follows the team or the players of team has positive feelings for them, backs up them and satisfy desires about football is said to be supporter (Arslanoğlu 2005).

Fanaticism is a kind of behavior style in which politics, sport and several other areas could be seen. The Latin word 'fanum' meaning sacred temple or sacred place. The word 'Fanatic' in English derives from is used for a divine freak someone that has dreamy and illogical desires.(Oxford Dictionary of English 2018). In Arabic the idiom 'fanaticism' corresponds to 'bigotry' its actual meaning (Kahraman 2018). As it is understood from the above definitions of fanaticism, it is a style self of commitment or feeling a part. The meanings of the term 'Fanaticism' shows highly great variation. For this reason, being a football fanatic sometimes has positive meanings and sometimes has negative ones. Fanaticism in one hand, 'loving a team to death' and being affiliated with it expresses in a socially accepted point of view, on the other hand violence including "Extreme behaviors' expresses in socially inadmissible view (Kazan B. 2009). Fanaticism or fanatic behaviors have been examined for more than ten years (Dwyer and friends 2016). According to the analysis, fanaticism means the nature of belief between fans and their teams.

Purpose

Football has been turned into a national and international power at present day and the most factor of the power is known to be fanatic fans. The research has been done in central Gaziantep with the aim of studying fanaticism actions and fanaticism levels of high school students being themselves football fans.

Method

The research sample includes 669 Anatolian High School students that still continue their education at state schools in 2017-2018 education period, 301 students studying at Vocational High School, 393 students studying at Science High School, 255 students at Anatolian İmam Hatip High school, total number of 1618 students consisting of 851 males and 767 females. These working groups have been formed with the method of accessible sampling.

Statistical analysis has been done with the programme of SPSS. Suitable test methods for analysis have been determined by being applied normality test to data. In analysis, paired comparison, independent sample t test, multiple comparison one way analysis of variation ANOVA and Kruscal Wallis tests are used. In order to find the source getting out the analysis results, LSD and Scheffe test in parametric data, in non-parametric data Mann Whitney U test are used. These working group have been statistically expressiveness degree are taken as ALPHA $p < 0.05$.

Findings Discussion & Conclusion

A statistically meaningful difference has been identified among advocacy attitudes in the dimensions of being violence motivated, institutional affiliation and total scores according to the variable of school type as in the same way as those attitudes observed according to the variables of teams supported, sponsored products favoured, income level, licensed products and team-monitoring. Considering the rate of licensed products purchased by the participants, it is possible to see that 69.9 percent of school boys have bought he product of their favorite team while the other 30 percent haven't any. Similarly, 66.8 percent of school girls have bought the products of their favorite team but the rest 33.2 percent haven't at all. Besides, 2.5 percent of total participant have been observed to be fanatics well as 13.8 percent to be team supporter and 83.7 percent to be football lover. Revealing the tendencies and attitudes of high school students concerning fanaticism will provide data in terms of preventing violence and fanaticism regarding school environment for the joint projects to be done by those concerned in football association, football teams, school administrations and other institutions.

Lise Öğrencilerinin Futbol Fanatiklik Düzeylerinin İncelenmesi

Hacı Yıldız

Hacı Fehime Güleç Ortaokulu, Gaziantep

Mahmut Açak

İnönü Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Malatya

Öz

Bu çalışmanın amacı öğrencilerin futbol taraftarlığı fanatiklik eylemlerini ve fanatiklik düzeylerini belirlemektir. Araştırmanın örneklemi, 2017-2018 Eğitim Öğretim yılında Gaziantep il merkezinde bulunan resmi okullarda eğitimine devam eden ve Anadolu Lisesinde okuyan 669 öğrenci, Meslek Lisesinde okuyan 301 öğrenci, Fen Lisesinde okuyan 393 öğrenci ve İmam Hatip Lisesinde okuyan 255 öğrenci, bunların 851 erkek ve 767 kadın toplam 1618 öğrenciden oluşmaktadır. Gaziantep il merkezinde eğitim gören lise öğrencilerinin futbol taraftarlarının fanatiklik eylemlerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında 13 maddeden oluşan "Futbol Taraftarı Fanatiklik Ölçeği" (FTFÖ) kullanılmıştır. Veri analiz sürecinde elde edilen veriler nicel olarak SPSS programı yardımıyla analiz edilmiştir. Okul türü, tuttuğu takım, gelir seviyesi, lisanslı ürün ve takım takibi değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında hem şiddete yönelik hem de kurumsal aidiyet alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcıların % 2,5'i fanatik, % 13,8'i takım taraftarı ve % 83,7'si futbolsever olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Fanatiklik, Taraftarlık, Lise Öğrencileri

İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 19, Sayı 3, 2018
ss. 738-748
DOI: 10.17679/inuefd.454735

Gönderim Tarihi : 20.08.2018
Kabul Tarihi : 04.01.2019

Önerilen Atıf

Yıldız, H., & Açak, M. (2018). Lise öğrencilerinin futbol fanatiklik düzeylerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 738-748. DOI: 10.17679/inuefd.454735

GİRİŞ

İnsanların spora olan ilgileri tarihsel süreç içerisinde gelişmiş, geçmiş dönemlerden beri spor etkinliklerine önem verilmiştir. İnsanların sporla iç içe bir yaşam sürmelerinin temelinde tarihten gelen bir alışkanlık olmasının yattığı belirtilmektedir. Günümüzde her yaşta milyonlarca birey her gün farklı branşlardaki spor etkinliklerine katılmaktadır (Dever, 2010). Spor etkinlikleri günümüzün en temel bedensel aktiviteleri içerisinde yer almakta ve insan yaşamındaki önemi giderek artmaktadır (Özcan, 2011).

Spor çeşitleri arasında, dünyanın dört bir tarafında milyonlarca insana heyecan kaynağı olan futbol, yüzyılın en popüler sporudur. Bugün artık futbol, sadece bir oyun olmanın ötesinde çağdaş popüler kültürün derinliklerini keşfetmemizde etkili olan bir araç konumundadır. İnsanlar bireysel dünyasında aradığı desteği kimi zaman dinde kimi zaman ideolojilerde kimi zaman da tuttuğu takımda bulmaktadır. Futbol aracılığıyla kimlik edinme ve aidiyet duygusu hissetmelerinin yanı sıra futbol tutkusu ile kendilerinden geçerek deşarj da olabilmektedirler (Murphy, Williams ve Dunning, 1990).Gündelik hayatın ayrılmaz bir parçası olan spor etkinlikleri; özellikle seyirci, şampiyon ve madalya üçlüsünden oluşan, görsel yönü ön plana çıkan, kitleleri peşinden sürükleyen, politika ve ideolojilerin reklâm aracı olabilen anlam değişikliğine uğratarak ticarileştirilen insani bir etkinlik olarak karşımıza çıkmaktadır (Özcan, 2001).Birçok insan için en heyecan verici oyun ve hayatın ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilen futbol, diğer birçok insan için ise oyun ve hobi olmanın ötesinde farklı anlamlar taşımaktadır (Aydın, 2008). Futbol endüstrisinin en önemli destekleyici faktörü de bu taraftarlık olgusu olmuştur. Taraftarlık, temel itibarıyla takıma gönül veren kişilerin katılımı ile gerçekleştirilen bir kent ritüelidir (Eker, 2010). Takımına bağlı olan, onu ya da sporcularını takip eden, onlara olumlu duygular besleyen, onları destekleyen ve futbolla ilgili arzularını bu şekilde karşılayan kişiye taraftar denilmektedir (Arslanoğlu, 2005).

Fanatizm ise, siyaset ve sporu da içinde barındıran pek çok alanda görülebilen bir davranış biçimidir. Fanatizm sözcüğünün Latince kökü tapınak ya da kutsal yer anlamına gelen fanum'dur. Fanaticus, kendini tam anlamıyla aşırı bir çılgınlıkla tapınağa adanmış kişileri nitelemek için kullanılan bir sıfattır. İngilizcede fanatic sözcüğü, dinsel çılgın, hayalci ve mantıksız tutkuları olan kişi anlamında kullanılmaktadır (Oxford Dictionary of English, 2018). Arapça taassup deyimini ise bugünkü anlamda fanatizme karşılık gelmektedir. Taassup isâbe ve asabe ile aynı kökten olup kelimenin kökünde asılmak, kuşatmak, bağlanmak manaları vardır (Karaman, 2018). Türkçe 'de bağnaz terimi ile karşılanan fanatik; bir düşünceye, bir inanışa aşırı ölçüde bağlanıp ondan başka bir düşünce ve inanışı kabul etmeyen mutaassıp anlamında kullanılmaktadır (TDK, 2018). Fanatizm, yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere, bir adanmışlık ya da bir bağlanma biçimidir. Fanatiklik, teriminin anlamı oldukça fazla değişkenlik göstermektedir. Bu nedenle futbol fanatiği olmaya bazen olumlu bazen olumsuz anlamlar yüklenebilmektedir. Fanatiklik, bir taraftan bir takımı ölesiye sevmeyi ve ona çok bağlı olmayı sosyal bir onay çerçevesinde ifade ederken, öte yandan şiddeti de içeren aşırı davranışları sosyal olarak kabul edilemez bir çerçevede ifade etmektedir (Kazan, 2009).

Fanatizm ya da fanatik davranışlar, on yıldan fazla bir süredir incelenmektedir. (Dwyer vd., 2018). Yapılan araştırmalara göre fanatizm, taraftarların ve onların takımlarının arasındaki inancın karakteri anlamına gelmektedir. Hunt vd.,(1999) taraftarları 5 farklı kategoride incelemişlerdir. Geçici taraftar olarak adlandırılan taraftar kitlesi sadece uygun koşullarda takımlarını destekler; diğer bir taraftar grubu ise sadece buldukları coğrafi bölgenin takımlarını destekleyen taraftar grubudur. Üçüncü grup ise takımlarını kendilerini adayan taraftar grubudur, bu grup olanaklara veya coğrafi uzaklığa bakmaksızın takımlarını destekleyen taraftar grubudur. Fanatik olarak adlandırılan taraftar grubu ise takımlarına çok bağlıdır, hayatlarının her yönüne uygularlar örneğin aile ya da çalışma hayatı gibi. Son olarak ise işlevsiz taraftar grupları gelmektedir. Bu tip gruplar herhangi bir bağlılık yönünden çok kendi kimliklerini merkeze alırlar ve kolayca antisosyal davranışlar sergileyebilir ya da şiddetli bir tavır takınabilirler (Dalpian vd. 2014). Çağımızda profesyonel futbol, pazarlanabilir bir ürün haline gelmiş ve ticarileşmiştir (Acet, 2001). Hızla küreselleşen dünyada teknolojideki gelişmelerden en çok etkilenen alanlardan biri de futboldur. Futbol sosyal medyanın yanı sıra yazılı ve görsel medyanın etkisiyle makro düzeyde bir değişim geçirmiştir. Bu değişim sponsorluk, reklam, ticaret ve kitlelerin yönlendirilmesinde büyük bir güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Futbol yaşamın her alanında kendine yer edinen, sosyal hayatın bir gerçeğidir. Türkiye'de genç nüfusun büyük bir kitlesini oluşturan lise öğrencilerinin fanatiklik eğilimlerinin ortaya konması ve fanatiklikle ilgili tutumlarının ortaya konması açısından önem arz etmektedir.

Futbol günümüzde ulusal ve uluslararası bir güce dönüştüğü için ve bu gücün en önemli destekleyicilerinin ise fanatik taraftarlar olduğu bilinmektedir. Bu çalışma; Gaziantep il merkezinde eğitim gören lise öğrencilerin futbol taraftarlarının fanatiklik eylemleri incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Bu çalışmaya katılan lise öğrencilerinin taraftarlık, şiddete yönelik ve kurumsal aidiyet alt boyutları okul türü, tuttuğu takım, gelir seviyesi lisanslı ürün ve takım takibi değişkenine göre incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. Araştırma grubunun izleyicilik durum dağılımları nasıldır?
2. Araştırma grubunun cinsiyet değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında şiddete yönelik ve toplam skor boyutlarında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Araştırma grubunun okul türü ve tuttuğu takım değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında hem şiddete yönelik, hem kurumsal aidiyet hem de toplam skor boyutlarında anlamlı fark var mıdır?
4. Araştırma grubunun sponsor ürün Önceliği ve gelir seviyesi değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında hem şiddete yönelik, hem kurumsal aidiyet hem de toplam skor boyutlarında anlamlı fark var mıdır?

YÖNTEM

Evren Örneklem

Araştırmanın örneklemini, Gaziantep il merkezinde bulunan resmi okullarda eğitimine devam eden ve Anadolu Lisesinde okuyan 669 öğrenci, Meslek Lisesinde okuyan 301 öğrenci, Fen Lisesinde okuyan 393 öğrenci ve İmam Hatip Lisesinde okuyan 255 öğrenci, bunların 851 erkek ve 767 kadın toplam 1618 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubu ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile oluşturulmuştur. Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Kolay ulaşılabilir veya elverişli örnekleme tamamen mevcut olan, ulaşması hızlı ve kolay olan ögelere dayanır (Patton, 2005).

Veri Toplama Süreci

Bu araştırmada veriler; 2017- 2018 Eğitim Öğretim yılında Beden Eğitimi dersleri öncesi ve sırasında toplanmıştır. İlgili kurumlardan gerekli izinler alındıktan sonra okul müdürleri ve dersin öğretmenleri ile görüşülmüş; uygulamaya başlamadan önce öğrencilere çalışmanın amacı ve ölçeklerin nasıl doldurulacağı hakkında gerekli açıklamalar yapılmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak katılan öğrencilere anket dağıtılmıştır. Herhangi bir takımı tutmayan öğrencilere anket dağıtılmamıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak Taşmektepligil, Çankaya ve Tunç (2015) tarafından geliştirilen Likert tipinde hazırlanmış ve tamamı olumlu 13 maddeden oluşan "Futbol Taraftarı Fanatizm Ölçeği" (FTFÖ) kullanılmıştır. FTFÖ'de verilen cevaplar "a) Kesinlikle Katılıyorum"(1), "b) Katılıyorum"(2), "c) Katılmıyorum(3)" ve "d) Hiç Katılmıyorum"(4) biçiminde dört seçeneqli yanıtlardan oluşmaktadır.

İki bölümden oluşan formun birinci bölümünde; öğrencilerinin yaşı, cinsiyeti, hangi lisede okuduğu, kaçınıcı sınıf öğrencisi olduğu, tuttuğu takımın ürünlerini alıp almadığı, tuttuğu takımın maçlarını nasıl takip ettiği gibi sosyo-demografik özelliklerinin yer aldığı sorular; ikinci bölümde, Ölçeğin ilk 8 maddelik kısmı (birinci faktör) taraftarların "şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimleri"; son 5 maddelik kısmı ise (ikinci faktör), "kurumsal aidiyet" duygusuyla ilgili tutumlarını ifade eden sorular yöneltildi. FTFÖ'den alınan minimum puanı 13, maksimum puanı 52 olarak hesaplanmıştır. Taşmektepligil vd. (2015) çalışmasında güvenilirliği ortaya koymak için iç tutarlılık katsayısı 0.875 bulunurken bizim çalışmamızda iç tutarlılık katsayısı 0.816 bulunmuştur.

Verilerin Analizi

İstatistiksel analizler SPSS program kullanılarak yapılmıştır. Verilere normallik testi yapılarak analizler için uygun test yöntemleri belirlenmiştir. Analizlerde ikili karşılaştırmalarda bağımsız örneklem t test, çoklu karşılaştırmalarda tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve Kruskal Wallis testlerinden yararlanılmıştır. Analiz sonuçlarında çıkan farkın kaynağı bulmak için parametrik verilerde LSD ve Scheffe testleri, non-parametrik verilerde Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık derecesi Alpha $p < 0.05$ olarak alınmıştır.

BULGULAR

Bu çalışmaya katılan lise öğrencilerinin taraftarlık, şiddete yönelik ve kurumsal aidiyet alt boyutları okul türü, tuttuğu takım, gelir seviyesi lisanslı ürün ve takım takibi değişkenine göre incelenmiştir. Elde edilen bulgular tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1
Araştırma grubunun ilgili durum dağılımları

İzleyicilik Durumu	Puan aralığı	n	%
Fanatik	13-21	41	% 2,5
Takım taraftarı	22-30	224	% 13,8
Sporsever	31-52	1353	% 83,7
Toplam		1618	100

Katılımcıların % 2,5'i fanatik, % 13,8'i takım taraftarı ve % 83,7'si futbolsever olarak olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2
Araştırma grubunun cinsiyet değişkenine göre analiz sonuçları

Cinsiyet	n	Ort.	Ss	t	p	
Şiddete yönelik	Erkek	851	24,04	5,87	-7,258	,000*
	Kadın	767	25,98	4,75		
Kurumsal Aidiyet	Erkek	851	13,11	4,05	-,297	,766
	Kadın	767	13,17	3,27		
Toplam Skor	Erkek	851	37,16	8,32	-5,224	,000*
	Kadın	767	39,16	6,89		

*p<0.05

Tablo 2'ye göre araştırma grubunun cinsiyet değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında şiddete yönelik (t=-7,258; p<0.05) ve toplam skor (t=-5,224; p<0.05) boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3
Araştırma grubunun okul türü değişkenine göre analiz sonuçları

Okul Türü	n	Ort.	Ss	F	p	Fark Scheffe	
Şiddete yönelik	Anadolu Lisesi	669	25,50	5,61	25,797	,000*	2<1,3,4
	Meslek Lisesi	301	22,53	6,14			
	Fen Lisesi	393	25,37	4,85			
	İmam Hatip Lisesi	255	25,79	4,14			
Kurumsal Aidiyet	Anadolu Lisesi	669	13,15	3,74	4,384	,004*	2>3
	Meslek Lisesi	301	13,57	4,35			
	Fen Lisesi	393	12,62	2,89			
	İmam Hatip Lisesi	255	13,41	3,82			
Toplam Skor	Anadolu Lisesi	669	38,66	8,31	9,620	,000*	1>2 3>2 4>2
	Meslek Lisesi	301	36,11	8,30			
	Fen Lisesi	393	38,00	6,47			
	İmam Hatip Lisesi	255	39,19	6,85			

*p<0.05

Tablo 3'e göre araştırma grubunun okul türü değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında hem şiddete yönelik (F(3-1614)=25,797; P<0.05), hem kurumsal aidiyet (F(3-1614)=4,384; P<0.05) hem de toplam skor (F(3-1614)=9,620; P<0.05) boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4

Araştırma grubunun tuttuğu takım değişkenine göre analiz sonuçları

Tuttuğu Takım	n	Ort.	Ss	X2	P	Fark U test
Şiddete yönelik	FB	489	25,34	5,28	6,714	,152
	BJK	280	24,74	5,32		
	GS	777	24,82	5,46		
	TS	16	22,43	8,12		
	Diğer	56	25,42	6,38		
Kurumsal Aidiyet	FB	489	13,08	3,39	22,755	,000*
	BJK	280	12,83	4,51		
	GS	777	13,15	3,49		
	TS	16	12,62	3,70		
	Diğer	56	15,21	4,15		
Toplam Skor	FB	489	38,42	7,50	11,206	,024*
	BJK	280	37,57	8,22		
	GS	777	37,98	7,52		
	TS	16	35,06	10,12		
	Diğer	56	40,64	8,93		

*p<0.05

Tablo 4'e göre araştırma grubunun tuttuğu takım değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında hem kurumsal aidiyet (X²=22,755; P<0.05) hem de toplam skor (X²=11,206; P<0.05) boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5

Araştırma grubunun sponsor ürün önceliği değişkenine göre analiz sonuçları

Sponsor ürün önceliği	n	Ort.	Ss	t	p	
Şiddete yönelik	Evet	538	22,87	6,06	-11,273	,000*
	Hayır	1080	26,00	4,79		
Kurumsal Aidiyet	Evet	538	11,77	3,34	-10,844	,000*
	Hayır	1080	13,82	3,69		
Toplam Skor	Evet	538	34,65	7,57	-13,346	,000*
	Hayır	1080	39,83	7,23		

*p<0.05

Tablo 5'e göre araştırma grubunun sponsor ürün önceliği değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında şiddete yönelik (t=-11,273; p<0.05), kurumsal aidiyet (t=-10,844; p<0.05) ve toplam skor (t=-13,346; p<0.05) boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6

Araştırma grubunun gelir seviyesi değişkenine göre analiz sonuçları

Gelir Seviyesi	n	Ort.	Ss	F	p	Fark Scheffe	
Şiddete yönelik	0-1500	339	25,13	5,40	,331	,857	
	1501-3000	583	24,83	5,46			
	3001-4500	378	25,08	5,43			
	4501-6000	176	25,06	5,26			
	6001-Üstü	142	24,65	5,90			
Kurumsal Aidiyet	0-1500	339	13,33	3,90	4,177	,002*	2>3,4
	1501-3000	583	13,51	3,77			
	3001-4500	378	12,66	3,42			
	4501-6000	176	12,62	3,20			
	6001-Üstü	142	13,10	4,03			
Toplam Skor	0-1500	339	38,45	8,10	,726	,574	
	1501-3000	583	38,35	7,51			
	3001-4500	378	37,74	7,60			
	4501-6000	176	37,68	7,26			
	6001-Üstü	142	37,76	8,71			

*p<0.05

Tablo 6'ya göre araştırma grubunun gelir seviyesi değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında kurumsal aidiyet ($F(4-1613)=4,177$; $P<0.05$) boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilirken, diğer boyutlarında farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 7

Araştırma grubunun lisanslı ürün değişkenine göre analiz sonuçları

Lisanslı ürün	n	Ort.	Ss	t	p	
Şiddete yönelik	Evet	1107	24,15	5,57	-8,961	,000*
	Hayır	511	26,71	4,76		
Kurumsal Aidiyet	Evet	1107	12,34	3,56	-13,456	,000*
	Hayır	511	14,87	3,39		
Toplam Skor	Evet	1107	36,50	7,53	-12,895	,000*
	Hayır	511	41,59	7,01		

*p<0.05

Tablo 7'ye göre araştırma grubunun lisanslı ürün değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında şiddete yönelik ($t=-8,961$; $p<0.05$), kurumsal aidiyet ($t=-13,456$; $p<0.05$) ve toplam skor ($t=-12,895$; $p<0.05$) boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8
Araştırma grubunun takım takibi değişkenine göre analiz sonuçları

Takım Takibi	n	Ort.	Ss	X2	p	Fark U test	
Şiddete yönelik	Stadyumda	107	21,71	6,77	43,679	,000*	1<2,3,4,5,6 4<2,3,5,6
	Tv	959	25,48	5,13			
	Radyo	32	25,43	5,87			
	Çay ocaklarından	53	22,22	6,47			
	Gazetelerden	9	25,33	4,33			
	İnternetten	458	24,91	5,31			
Kurumsal Aidiyet	Stadyumda	107	10,86	3,74	42,738	,000*	1<2,3,4,6
	Tv	959	13,32	3,75			
	Radyo	32	13,93	3,70			
	Çay ocaklarından	53	12,94	3,99			
	Gazetelerden	9	12,44	3,35			
	İnternetten	458	13,27	3,38			
Toplam Skor	Stadyumda	107	32,57	8,57	59,151	,000*	1<2,3,4,5,6 4<2,3,6
	Tv	959	38,81	7,51			
	Radyo	32	39,37	8,84			
	Çay ocaklarından	53	35,16	9,13			
	Gazetelerden	9	37,77	6,01			
	İnternetten	458	38,19	7,19			

*p<0.05

Tablo 8'e göre araştırma grubunun takım takibi değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında şiddete yönelik (X²=43,679; P<0.05), kurumsal aidiyet (X²=42,738; P<0.05) ve toplam skor (X²=59,151; P<0.05) boyutlarında farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Katılımcıların % 2,5'i fanatik, % 13,8'i takım taraftarı ve % 83,7'si futbolsever olarak bulunmuştur. Altungul ve Karahüseyinoğlu (2017) üniversitede okuyan öğrencilerin futbol severliğini belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada kendilerini futbol sever % 48.2, fanatik % 27.6 ve takım taraftarı % 24.2 olarak tespit etmişlerdir. Karahüseyinoğlu vd.(2016), tutuklu ve hükümlülerin futbol takip düzeyleri çalışmasında hükümlü ve tutuklunun %35,6'sı taraftar, %33,7'si seyirci ve %30,7'si fanatik olarak kendini tanımlamaktadır. Bizim çalışmamızla diğer çalışmalar arasında fark olmasının sebebi çalışmaların statta takım seyircileri ile yapılmış ve eğitim seviyelerinin farklı olmasında kaynaklı olabileceği düşünülmüştür.

Araştırma grubunun cinsiyet değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında şiddete yönelik ve toplam skor boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Bizim çalışmamızın aksine Kural(2017), Futbol taraftarının şiddete yönelik düşünce ve eylem eğilimi ve kurumsal aidiyet alt boyutlarında cinsiyete göre anlamlı bir fark saptamamıştır. Dimmcok ve Grove (2005) yaptığı çalışmada da anlamlı fark bulamamıştır.

Araştırma grubunun okul türü değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında hem şiddete yönelik, hem kurumsal aidiyet, hem de toplam skor, boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma grubunun tuttuğu takım değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında hem kurumsal aidiyet, hem de toplam skor, boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Kural(2017), yaptığı çalışma ile paralellik göstermektedir.

Araştırma grubunun sponsor ürün önceliği değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında şiddete yönelik, kurumsal aidiyet ve toplam skor boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Akyıldız ve Marangoz (2008: 153-166); sporda sponsorluğun tüketicilerde hangi ölçüde satın alma niyeti yarattığını ve tarafların gösterdiği davranışların satın alma kararları üzerinde ne tür etkileri olduğunu belirlemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Sonuçlar, tüketicilerin % 57'sinin satın alma kararları üzerinde sponsorluğun olumlu etkileri olduğunu göstermiştir.

Araştırma grubunun gelir seviyesi değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında kurumsal aidiyet boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilirken, diğer boyutlarında farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, Kural (2017), Paksoy (2014) tarafından yapılmış olan çalışmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Paksoy'un (2014) yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre, gelir düzeyi düştükçe taraftarların takımlarıyla özdeşleşmesi artmaktadır.

Araştırma grubunun lisanslı ürün değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında şiddete yönelik, kurumsal aidiyet ve toplam skor boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Spor kulüplerinin yöneldiği finansal kaynaklarının önemli bir kısmını taraftarlara yönelik yapılan ürün satışları oluşturmaktadır. Bu nedenle pazarlama ve tanıtım faaliyetlerinin etkili bir şekilde sürdürülmesi için spor tüketicilerinin çok iyi tanınmaları gerekmektedir (Argan vd., 2004: 19).

Araştırma grubunun takım takibi değişkenine göre taraftarlık tutumları arasında şiddete yönelik, kurumsal aidiyet ve toplam skor boyutlarında farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Kural(2017), yaptığı çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Aileler, antrenörler, takım arkadaşları ve medya sporcuların üzerinde büyük bir etkiye sahiptir (Cusimano ve ark. 2016). Bu etki sadece sporcular üzerinde değil aynı zamanda seyirciler üzerinde de etkilidir. Taraftarların ve sporcuların üzerinde en büyük etkiye sahip olan faktörlerin başında sosyal çevre gelmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, katılımcıların % 2,5'i fanatik, % 13,8'i takım taraftarı ve % 83,7'si futbolsever olarak tanımlanmıştır. Türkiye'de genç nüfusun büyük bir kitesini oluşturan Lise öğrencilerinin fanatiklik eğilimlerinin ve fanatiklikle ilgili tutumlarının ortaya konması okul ortamı da göz önünde bulundurularak; futbol federasyonu, kulüp, takımları ve okul yöneticileri ve kurumların yapacakları ortak çalışmalarda fanatizm ve şiddet olaylarının önlenmesinde veri sağlayacaktır.

Elde edilen bu bulgular doğrultusunda, buna benzer çalışmaların farklı illerde lise öğrencileriyle yapılarak takımla özdeşleşmenin kişilik özellikleriyle ilişkisi ve daha detaylı bir sosyo-demografik profille ilgisine bakılabilir. Özellikle Lise çağında taraftar olmada etki eden detaylı faktörlerin ortaya konmasının seyirci şiddetinin önlenmesinde ve okullarda fanatizm ile ilgili tedbirlerin alınması bakımından ipuçları sağlayacağı düşünülmektedir; konu ile ilgili daha ayrıntılı çalışmalar yapılması gereklidir.

KAYNAKÇA

- Acet, M. (2001). Futbol seyircisini fanatik ve saldırgan olmaya yönelten sosyal faktörler, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Akyıldız, M., ve Marangoz, M. (2008). Sporda sponsorluğun tüketicilerin satın alma niyetine yansımaları, Ege akademik bakış, 8(1), Ss. 153-166.
- Altungul, O. Karahüseyinoğlu, M. F. (2017). Determining the level of fanaticism and football fanship to university athletes. Journal of Education and Training Studies. Vol. 5, No. 11. s: 171-176.
- Arslanoğlu, K. (2005). Futbolun Psikiyatrisi, İthaki Yayınları, İstanbul.
- Aydın, M.B., Hatipoğlu, D., ve Ceyhan, Ç. (2008). Endüstriyel futbol çağında taraftarlık, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 26; 289-316.
- Cusimano M.D., Ilie, G., Mullen, S. J., Pauley, C.R., Stulberg, J.R., Topolovec-Vranic, J., ve Zhang, S. (2016) Aggression, Violence and Injury in Minor League Ice Hockey: Avenues for Prevention of Injury. PLoS ONE 11(6): e0156683. doi:10.1371/journal.pone.0156683
- Dalpian, P.R.C., Zylbersztejn, V.S., Batistella, Z., ve Rossi, V.A.V. (2014). Fanatical Women and Soccer: An Exploratory Study, Soccer&Society. 15(4), 564-577.
- Dever, A. (2010). Spor Sosyolojisi. İstanbul: Başlık Yayınları.
- Dimmock, J. A., ve Grove, R. (2005). Relationship of Fan Identification to Determinants of Aggression, Journal of Applied Sport Psychology, 17(1), 37-47.
- Dwyer, B., Le Crom, C., ve Greenhalgh, G. P., (2018). Exploring and Measuring Spectator Sport Fanaticism, Communication & Sport, 6(1),58-85.
- Eker G. Ö., (2010). Futbolun dayanılmaz çekiciliği, büyülenen taraftar portresi, fanatizm ve Beşiktaş, Milli Folklor Kültür ve Araştırma Dergisi, 22(85):173-182.

- Fanatic.(t.y.). (2018, 13 Temmuz), Oxford online dictionaries, Erişim Adresi:
<https://en.oxforddictionaries.com/definition/fanatic>.
- Fanatizm. (t.y.). (2018, 13 Temmuz), Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük içinde. Erişim Adresi:http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5b4dbff418d015.62595902.
- Karahüseyinoğlu, M.F., Kırtepe, A., Gacar, A., ve Karahüseyinoğlu, F., (2016). Tutuklu ve hükümlülerin futbol takip düzeyleri, *Spor ve Performans Araştırmaları*, 7(2), 121-126.
- Karaman, H. (2018 ,17 Temmuz). İslâm Tarihinde Mezheb Kavgaı. Erişim Adresi:
<http://www.hayrettinkaraman.net/kitap/meseleler/0633.htm>. (17.07.2018)
- Kazan, B. (2009). Türkiye’de Futbol Fanatizm ve Şiddet, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 103 sayfa, İstanbul.
- Kural, S. (2017). Futbol Süper Lig Takım Taraftarlarının Sporda Fanatizm Ve Şiddete İlişkin Görüşleri. Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Murphy, P., Williams, J., ve Dunning, E. (1990). Football on Trial, Spectator Violence And Development In The Football World, Routledge, London.
- Özcan, A. O. (2001). Spor Felsefemiz ve Problemleri, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, İstanbul, s. 91-200.
- Özcan, S. (2011). Temel Tenis Teknik Öğretiminde İki Farklı Antrenman Metodunun Teknik Biyomotorik Ve Fizyolojik Özellikler Üzerine Etkisinin Araştırılması, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Paksoy, E. (2014). Futbol Fanatizmi, Taraftar Kimliği: Beşiktaş Çarşı Taraftarlarının Taraftarlıkla İlgili Davranışlarının İncelenmesi, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep
- Patton, M. Q. (2005). Qualitative Research. New York: John Wiley & Sons, Ltd.
- Taşmektepligil, M. Y., Çankaya, S., ve Tunç, T. (2015). Futbol taraftarı fanatizm ölçüğü. *Journal of Sports and Performance Researches*, 6(1), s: 41-49.

İletişim/Correspondence

Hacı YILDIZ

haciyildiz@yandex.com

Doç. Dr. Mahmut AÇAK

m.acak@hotmail.com